

INFORMATIEBLAD

003 DOOP-, TROUW- EN BEGRAAFBOEKEN

Doop-, Trouw- en Begraafboeken (voortaan afgekort tot DTB-boeken) zijn de meest gebruikte bronnen voor voorouderonderzoek vóór het jaar 1811 toen in de meeste Nederlandse gemeenten de Burgerlijke Stand werd ingevoerd. Anders dan de akten van geboorte, huwelijk en overlijden van ná 1811 zijn de DTB-boeken minder systematisch ingedeeld en bewaard, minder goed leesbaar en minder betrouwbaar van inhoud. Naast de DTB-boeken wordt vaak een vierde administratie tot deze soort bron gerekend, namelijk de lidmatenboeken. Deze boeken worden in dit informatieblad slechts summier behandeld.

Dit informatieblad behandelt de DTB-boeken tot 1811. De begrippen boek en register worden hier door elkaar gebruikt.

1. Herkomst
2. Doopboeken
3. Trouwboeken
4. Begraafboeken
5. Lidmatenboeken
6. Zoeken in DTB- en lidmatenboeken
7. Valkuilen bij het onderzoek
8. Internet

1. Herkomst

De DTB-boeken zijn opgemaakt door de kerkelijke gemeenschappen (parochies of gemeenten). De eerste algemeen geldende regels voor het invoeren en inrichting van doop- en huwelijksboeken werden vastgesteld bij het Concilie van Trente en dateren van 1563. Later begon men ook overlijdens- en begraafregisters bij te houden, hoewel daarvoor geen bindende voorschriften bestonden. In kleinere gemeentes werden de verschillende soorten registers soms in één fysiek boek samengevoegd.

In 1811, bij de invoering van de burgerlijke stand, moesten de kerken hun DTB-registers bij de burgerlijke gemeenten inleveren. Zij dienden als basis voor de nieuwe Burgerlijke Stand registers. Deze voorlopers van de Burgerlijke Stand administratie werden 'retroacta' genoemd. Nog steeds staan de DTB-boeken daarom ook bekend onder de benaming RBS (= Retroacta Burgerlijke Stand). Overigens werden lang niet alle boeken overgedragen, sommige kerken wisten hun registers te behouden. Tot op heden berusten sommige boeken dan ook nog steeds in kerkelijke archieven.

In 1919 moesten de boeken door de gemeenten worden overgebracht naar het Rijksarchief in Gelderland (het huidige Gelders Archief te Arnhem). Daar werden ze geïnventariseerd en kregen ze een nummer (RBS-nummer). Door het steeds beter inrichten van de gemeentelijke archiefdepots is het sinds een aantal jaren mogelijk om de DTB-boeken weer terug te halen naar de gemeentelijke archiefdiensten, voor wat deze regio betreft dus naar het Erfgoedcentrum. Aangevuld met de exemplaren die altijd in de kerkelijke archieven zijn blijven berusten, beschikt het Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers daarom nu over een grote collectie originele DTB-registers.

2. Doopboeken

In de doopboeken staan de namen van de dopelingen, ouders en getuigen vermeld. Veruit de meeste doopboeken uit de onze regio zijn van de Rooms-Katholieke en Nederduits Gereformeerde kerk.

Dopen en huwen kon officieel alleen in de gereformeerde kerk. Doopboeken van katholieken komen daarom veel minder vaak voor en zijn vaak ook van jongere datum.

Vooraf voor de 17e-eeuwse boeken geldt dat ze meerdere administraties bevatten. Zo komt de combinatie doop- en huwelijksinschrijvingen en lidmatenadministratie in één boek regelmatig voor.

3. Trouwboeken

De trouwboeken bevatten in ieder geval de namen van bruid en bruidegom. Soms staan de namen van de wederzijdse ouders en getuigen vermeld en soms de woonplaatsen van bruid en bruidegom. Naast trouwregisters kunnen er ook registers van ondertrouw zijn. Deze zijn te herkennen aan de drie kruisen en data in de marge ter bevestiging van de huwelijksaankondiging op de drie zondagen voorafgaande aan de huwelijksvoltrekking.

Proclamaties van huwelijken en de voltrekking van het huwelijk mochten alleen plaatsvinden in de gereformeerde kerken. De oudste boeken zijn vaak in combinatie aangelegd met de doop- en lidmatenregistratie. Trouwen voor de magistraat kon vanaf de 17e eeuw. Per 1 oktober 1795 werd het burgerlijk huwelijk ingevoerd ("trouwboeken van huwelijkscommissarissen").

4. Begraafboeken

In de begraafregisters staan de namen van de overledenen en de datum van begrafenis en/of overlijden. De datum van overlijden wijkt meestal niet veel af van de datum van begraven. Daarnaast staan soms vermeld de naam van de partner en ouders en wat aanvullende gegevens zoals de kosten voor de begrafenis (ook wel overluiden genoemd). De registers van de gereformeerde kerk hebben een algemene functie omdat de andere kerkgenootschappen pas aan het begin van de 19e eeuw een eigen begraafplaats kregen. Wel zijn er incidenteel door de andere kerkelijke gemeenschappen eigen overlijdensregisters bijgehouden.

5. Lidmatenboeken

Lidmatenboeken maken in principe geen deel uit van de collectie DTB-boeken. De DTB- en lidmatenadministratie geschiedde aanvankelijk in dezelfde boeken en worden derhalve vaak betrokken bij de DTB-boeken.

Lidmatenboeken zijn registers waarin de verschillende geloofsgenootschappen hun leden administreren. Het opmaken van de registers begon al aan het einde van de 16e eeuw toen kerkelijke overheden steeds meer eisen gingen stellen aan hun administratie. De oudste lidmatenboeken die het Erfgoedcentrum beheert dateren van (circa) 1690.

Deze registers bevatten in ieder geval de datum van belijdenis of communie en de naam van de lidmaat of communicant. In veel registers zijn ook attestaties (getuigschriften) opgenomen. Een attestatie vermeldt van welke plaats een persoon is gekomen en wanneer. Verder staat vermeld naar welke plaats hij of zij is vertrokken en wanneer. Met name door de aanwezigheid van de attestatie is het lidmatenboek één van de weinige oude bronnen waarmee de verhuizing van personen is te traceren. De lidmatenboeken werden vaak in combinatie aangelegd met de doopregisters.

6. Zoeken in DTB- en lidmatenboeken

Elke kerk had haar eigen manier om de administratie bij te houden. Welke gegevens te vinden zijn zal dus verschillen per kerk. Het gaat hierbij om de naam van de persoon, datum, namen van ouders, namen van getuigen, woonplaats of -wijk, geboortedatums, etc.

Bij het Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers zijn de in het verleden gemaakte klappers ("blauwe naamlijsten") op vrijwel alle Achterhoekse DTB-boeken op de studiezaal aanwezig. Op de studiezaal

is het totaaloverzicht van Gelderland in te zien (twee witte boeken), waarin staat welke boeken wel en niet geïndexeerd zijn. De RBS-boeken zijn alfabetisch geordend op naam van stad, dorp of buurschap. De (blauwe) klappers zijn op familienaam gemaakt en verwijzen naar de (zwarte) RBS (Repertorium Burgerlijke Stand) boeken (doop, lidmaat, trouw, begraaf) waarin zich kopieën bevinden van de akten (deze kopieën zijn echter van mindere kwaliteit dan de gedigitaliseerde bestanden).

De aktes kunt u digitaal op onze website vinden. Het gaat hierbij om [SARA 3019: Collectie Retroacta van de Burgerlijke Stand, 1605-1833](#). U kunt hier per plaats zoeken en per kerkelijke gemeente, zoals: Nederduits Gereformeerde Gemeente, Rooms-Katholieke Gemeente, etc. Hieronder kunt u verder selecteren op doop-, trouw- en begraafboeken en jaartallen. Als u ongeveer de datum van de akte weet kunt u de boeken digitaal inkijken en bladeren naar de correcte datum.

U kunt ook een kijkje nemen op www.wiewaswie.nl. Hierop staan veel DTB-boeken. Erg handig hierbij is dat u hier wel op naam kunt zoeken. Let hierbij wel op dat er veel verschillende schrijfwijzen kunnen zijn en dat de website niet volledig is.

Let op: soms zijn bijvoorbeeld doop- en trouwinschrijvingen in hetzelfde boek geschreven. Vaak is de eerste helft van het boek dan doopinschrijvingen en het tweede deel trouwinschrijvingen (bij dit tweede deel werd het boek soms als het ware omgedraaid).

7. Valkuilen bij onderzoek

- Vóór 1811 is een eenduidige spelling van de naam vaak niet aan de orde. In één boek kunnen dezelfde personen met een andere spelling zijn genoteerd. Zoek vooral op alle naamsvarianten.
- Patroniemen zijn persoonsnamen afgeleid van de naam van de vader. Bijvoorbeeld: Jacobus is de zoon van Hendricus Martens. Hij wordt niet vermeld als Jacobus Martens maar als Jacobus Hendricuszn.
- In de Achterhoek zijn de namen van bewoners van boerderijen vaak de naam van de boerderij.
- De eerste DTB-boeken zijn soms nogal primitief en verwarrend ingericht. Zo komt het voor dat in één boek de inschrijvingen van dopen, huwelijken en lidmaten zijn geschreven, soms zelfs door elkaar.
- Een datum in een doopboek moet niet worden verward met de datum van geboorte; idem een datum in een begraafregister met een overlijdensdatum en een datum van afkondiging met de huwelijksvoltrekking zelf.

8. Internet

De DTB-boeken worden met de komst van internet op verschillende sites digitaal aangeboden. Regelmatig worden die gegevens aangevuld. Het Erfgoedcentrum is niet betrokken bij en verantwoordelijk voor de gegevens die op deze wijze worden aangeboden. Voor gegevens m.b.t. ons werkgebied zijn de volgende sites extra van belang:

- www.geldersarchief.nl (Gelders Archief)
- www.genealogiedomein.nl (genealogie in de Achterhoek)
- www.otgb.nl (Oostgelders Tijdschrift voor genealogie en boerderijonderzoek)
- www.wiewaswie.nl (WieWasWie: zoeken in o.a. gedigitaliseerde doop-, trouw- en begraafregisters)
- Zie voor verdere links, bijvoorbeeld voor DTB-boeken over de grens, onze pagina op de website: <https://www.ecal.nu/links>